

‘Kind krijgt veel te snel een etiket’

Onzekere ouders schieten in een ‘opvoedingskramp’ en doen steeds vaker een beroep op experts, zegt Micha de Winter. ‘Van elk probleem wordt een individuele stoornis gemaakt.’

Door Peter Giesen

Opvoeding is steeds meer puppytraining geworden, zegt Micha de Winter, hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit Utrecht. Consequent zijn, goed gedrag belonen, slecht gedrag bestraffen. Net als de supernanny op tv. Het lijkt wel alsof een opvoeding al geslaagd wordt beschouwd als een kind niet ontspoorde, ten prooi valt aan loverboys of breezersex.

Wat een tragisch, armoedig beeld van opvoeding, zegt De Winter in zijn nieuwe boek *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding*. ‘Natuurlijk is het belangrijk dat kinderen gelukkig worden en zich goed gedragen, maar opvoeding heeft per definitie ook met waarden te maken. Ik vind dat kinderen ook moeten worden opgevoed tot democratische burgers, die kunnen omgaan met conflicten en verschillen, die niet meteen denken in termen van ‘wij’ en ‘zij’, zegt hij.

Maar opvoeden is een puur individualistisch project geworden, zegt De Winter. Ook de overheid stelt zich op als een supernanny die stoute kinderen en falende ouders bestraft, en steeds verder ‘achter de voordeur’ doordringt. Volgens De Winter worden veel problemen juist ‘voor de voordeur’ veroorzaakt.

De enorme toename van het aantal kinderen met ADHD valt moeilijk los te zien van scholen die te weinig structuur bieden en ouders en leerkrachten die niet kunnen omgaan met drukke kinderen.

Jeugdcriminaliteit hangt samen met achterstanden en gebrekkige sociale controle, kindermishandeling met armoede en sociaal isolement, hangjongeren worden een probleem in buurten zonder sociale structuur, waar mensen niet meer gewend zijn kinderen te corrigeren.

‘We betalen een prijs voor onze individualisering’, zegt De Winter. ‘Uit onderzoek blijkt dat kinderen beter presteren als ze opgroeien in buurten met een goed ontwikkelde sociale structuur. In zulke buurten komt ook kindermishandeling minder vaak voor. Dat effect staat los van individuele kenmerken als opleiding of inkomen’, aldus De Winter.

Verbrokkeld

Het oude maatschappelijk middenveld van buurt, school, kerk en verenigingsleven is verbrokkeld of verdwenen. Daardoor hebben ouders en kinderen meer vrijheid, maar minder houvast. Volgens De Winter ligt de oplossing in het bevorderen van een nieuwe pedagogische *civil society*, een middenveld dat sociale verbondenheid creëert. Het overheidsbeleid gaat echter precies de andere kant op. Sociale problemen worden steeds meer gedefinieerd als individuele, psychologische problemen.

Kinderen worden behandeld volgens het medisch model. ‘Van elk probleem wordt een individuele stoornis gemaakt, met een individuele therapie’, aldus De Winter. Dat heeft echter grote nadelen. Niet alleen blijven sociale oorzaken buiten beeld, ook neemt het aantal kinderen waar ‘iets’ mee is almaar

Micha de Winter: ‘Er zijn minder problemen in buurten waar mensen elkaar kennen.’ Foto Guus Dubbelman / de Volkskrant

toe. De overheid haalt steeds meer uit de kast om individuele risicogevoallen op te sporen. ‘Bij sommige programma’s worden alle schoolkinderen gescreend op psychische problemen. Als je hoog scoort op zo’n testje, kun je op assertiviteits- of faalangstraining worden gestuurd. Of de ouders moeten op opvoedingscursus. En dat allemaal zonder dat een diagnose is gesteld, alleen op basis van een simpele screening’, zegt De Winter. Wie zich hiertegen verzet, is meteen verdacht. ‘Ik hoorde laatst het verhaal van een moeder wier zoon ADHD zou hebben. Toen ze

tegen de leerkracht zei dat jongetjes van 7 soms een beetje druk zijn, stond ze meteen in het dossier als een zorgmijdende moeder.’

Volgens De Winter zijn programma’s voor screening op kindermishandeling op wetenschappelijk drijfzand gebaseerd. Veel kinderen worden ten onrechte als risicogeval aangemerkt, anderen lopen wel risico maar worden gemist. Zeker na de dood van peuter Savanna zijn zorgverleners bang om achteraf het verwijt van nalatigheid te krijgen. Daardoor zullen heel wat gezinnen onnodig de hulpverlening in worden gestuurd, vreest De Winter.

Opvoeden is een project geworden. Als er iets fout gaat, worden de ouders verantwoordelijkheid gehouden. Onzekere ouders raken in een ‘opvoedingskramp’, zegt De Winter, en doen steeds vaker een beroep op experts. Maar als kinderen worden overgelaten aan psychiaters en orthopedagogen, zal het aantal afwijkingen verder blijven stijgen, zegt De Winter. ‘Zo wordt altijd gezegd dat 75 procent van de kinderen in jeugdvervangingen een psychiatrische stoornis heeft. Welke is dat dan? Een antisociale stoornis! Ja, zo kun je van elke vorm van gedrag een stoornis

maken’, zegt De Winter.

Het individualistische beleid werkt niet, stelt hij. De kosten voor zorg en begeleiding rijzen de pan uit. De Winter schat dat slechts 10 procent van de kinderen met de diagnose ADHD een echte stoornis heeft. Het beroep op het bureau Jeugdzorg neemt met 20 procent per jaar toe. Voor de betrokkenen heeft het echter ook voordelen. Sommige scholen halen een belangrijk

Slechts 1 op de 10 kinderen met ADHD heeft een echte stoornis

deel van hun financiering uit de ‘rugzakjes’ en andere faciliteiten voor zorgleerlingen. ‘Het is een probleemindustrie geworden.’

Veel scholen en ouders kunnen slecht omgaan met drukke kinderen, zegt hij. ‘Dat wordt vertaald in een medisch probleem. Maar dat heeft wel gevolgen. Kinderen worden gelabeld. En ze slikken ritalin, een amfetamine waarvan weinig bekend is over de werking op lange termijn’, aldus De Winter. Toch is het medisch model verleidelijk: ‘Als je zegt dat een kind een stoornis heeft, hoef je niet meer zo sterk naar je eigen rol als ouder of leerkracht te kijken. Je ontslaat je zelf van de verantwoordelijkheid.’

De vreedzame school

Voor De Winter ligt de oplossing in het verbeteren van sociale omstandigheden. Maar kan een pedagogische *civil society*, een middenveld dat zich met kinderen bemoeit, wel bewust geconstrueerd worden? De Winter: ‘Dat zeggen mensen wel vaker tegen me. Geloof je nog in maakbaarheid? Jij bent optimistisch!’

Toch lopen er allerlei interessante projecten. Mijn vakgroep is betrokken bij een project ‘de vreedzame school’. Daar wordt kinderen democratisch burgerschap geleerd, bemiddelen, omgaan met conflicten en verschillen. Dat werkt goed. De sfeer is goed, er is minder agressie. Maar de achilleshiel is dat zo’n kind na schooltijd in een Vogelaarwijk komt waar andere normen gelden. Daarom is het concept uitgebreid naar de vreedzame buurt: ook ouders, de speeltuin, de bibliotheek, Albert Heijn en allerlei andere instellingen in de buurt doen mee. Er zijn minder problemen in buurten waar mensen elkaar kennen, al is het maar van gezicht. Als je elkaar kent, durf je elkaars kinderen ook aan te spreken op wangedrag.’

Micha de Winter: *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding.*

Uitgeverij SWP, € 19,90